

Aanbeveling 01/2017 van 29 maart 2017

Betreft: Aanbeveling ten behoeve van de Belgische ondernemingen van de Atos Groep wanneer zij optreden als verwerker (CO-AR-2017-002)

De Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer ;

Gelet op de wet van *8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens* (hierna WVP), inzonderheid artikel 30;

Gelet op het verslag van de heer Ivan Vandermeersch;

Brengt op 29 maart 2017 de volgende aanbeveling uit:

I. Beschrijving van de feiten

1. De Atos Groep levert technologische diensten waaronder Cloud Computing. Haar tak Worldline levert diensten in verband met financiële transacties en beveiligde betalingen. In het raam van deze diensten treden Atos Worldline en EquensWorldline op als verwerker voor rekening van de uitgevers van bankkaarten (« *Issuing processor activities* »). Dit deel van de activiteiten dat oorspronkelijk werd uitgevoerd door Atos Worldline werd sinds oktober 2016 grotendeels toevertrouwd aan EquensWorldline, dat eveneens deel uitmaakt van de Atos Groep.
2. Atos Worldline/EquensWorldline levert in dit verband het informaticasysteem voor de uitgifte van betaalkaarten, de verwerking van de machtigingen voor financiële verrichtingen alsook andere diensten zoals de terbeschikkingstelling van callcenters voor het blokkeren van betaalkaarten (« Card Stop ») en de hiermee gepaard gaande verwerkingen, alsook de technische afhandeling van klachten met betrekking tot bankverrichtingen (wanneer bijvoorbeeld een gebruiker betwist een bepaalde verrichting te hebben uitgevoerd). Sinds de overname van Banksys in 2006 worden deze opdrachten in onderaanneming door Atos Worldline/EquensWorldline verricht.
3. In 2013 heeft Atos Worldline de uitvoering van een aantal diensten (invoering van een latere onderaanneming) toevertrouwd aan ondernemingen van de Atos groep buiten de Europese Unie (hierna "EU"). Deze diensten worden verdeeld, wat betekent dat zij eveneens verricht worden voor alle in België gevestigde uitgevers van betaalkaarten die klant zijn van Atos Worldline/EquensWorldline .
4. Ziehier een beschrijving van de diensten die volgens de informatie waarover de Commissie beschikt, het onderwerp vormden van een latere verwerking buiten de EU:
 - **In Marokko:**
 - Aan de onderneming ITS Nearshore Center Maroc SARL (sinds januari 2013)
 - **Betrokken diensten**
 - Dienst Card Stop: Beheer van de telefonische oproepen voor Card Stop, verwerkingen voor de identificatie van de betrokken kaarten en authenticatie van hun titularis, blokkering van betaalkaarten en rapportering (reporting) om in een latere fase de oplossing toe te laten van problemen in verband met de geblokkeerde kaarten.
 - Back office van de AM (Automated Teller Machine) voor de incidenten tijdens banktransacties.

- **Doorgegeven gegevens**
 - In het raam van de « Card Stop » diensten gaat het om gegevens met betrekking tot de kaarten en hun houders natuurlijke personen ¹en de gegevens betreffende de verrichtingen².
 - in het raam van de dienst verbonden aan de back office van de ATM: dit betreft gegevens met betrekking tot de kaartnummers.
- **In India:**
 - Aan de onderneming Worldline India private Ltd (sinds juni 2013):
 - **Betrokken diensten**
 - Dispute Handling: operationeel beheer van door klanten betwiste transacties (bv. bij dubbele betaling). De oproepen worden in België beheerd maar de opvolging van de verwerkingen gebeurt in India.
 - Fraud Database: verwerkingen van de betwistingen bij risico op fraude.
 - **Doorgegeven gegevens**
 - In het raam van deze prestaties: gegevens met betrekking tot de kaarten en hun houders natuurlijke personen ³en de gegevens betreffende de verrichtingen⁴.
 - Aan Atos India pvt Ltd (sinds maart 2015) (er bestaan bepaalde verschillen tussen de door Atos en haar klanten meegedeelde informatie)
 - **Betrokken diensten**
 - Volgens informatie verstrekt door een van de klanten :
 - Dienst ondersteuning voor het testen van software (en testomgeving).
 - Tweedelijns ondersteuningsdienst voor Linux-toepassingen voornamelijk voor het oplossen van incidenten (bv. toepassing die het maximum toegelaten negatief saldo bepaalt, individualisering van de kaarten).
 - Volgens informatie verstrekt door Atos Worldline N.V./S.A.:
 - Dienst technische ondersteuning voor het installeren van software (_in productieomgeving)
 - **Doorgegeven gegevens**
 - Volgens informatie verstrekt door een van de klanten :
 - Voor informaticatesten: enkel in testomgeving, zonder enige toegang tot de productiegegevens en dus met een beperkte toegang tot de gegevens van de klanten van de verwerkingsverantwoordelijken.
 - Dienst ondersteuning: gegevens betreffende de bankverrichtingen⁵.

¹ Kaartnummer, naam en voornamen van de houder, geboortedatum, aan de kaart verbonden rekeningnummer, soort kaart en vervaldatum.

² Bedrag, datum en uur, ATM, lokalisatie en betrokken handelszaak.

³ Kaartnummer, naam en voornamen van de houder, geboortedatum,

⁴ Bedrag, datum en uur, ATM, lokalisatie en betrokken handelszaak.

⁵ Kaartnummer, bedrag, datum en uur, ATM, lokalisatie en betrokken handelszaak.

5. De Commissie beschikt over een modelbrief die Atos Worldline N.V./S.A. op 28 september 2012 zou verstuurd ⁶hebben aan de Belgische uitgevers van betaalkaarten om hen te informeren over hun intentie om de Franstalige oproepen in verband met de dienst Card Stop (en Card holders Care calls) door te schakelen naar een Atos entiteit in Marokko. Aangezien deze zending door sommige klanten van Atos wordt betwist en de Commissie niet over bewijzen beschikt van deze verzendingen, staat het bestaan van deze informatie in de ogen van de Commissie niet vast. Deze voorafgaande informatieverstrekking is overigens onvolledig aangezien zij enkel betrekking heeft op een deel van de in Marokko geleverde diensten en niets zegt over de diensten geleverd in India.
6. Een van de klanten van Atos Worldline/EquensWorldline werd pas in kennis gesteld over de latere verwerkingen in India en Marokko naar aanleiding van een contractuele herziening van het onderaannemingscontract in de zomer 2015. Op hetzelfde ogenblik stelde Atos Worldline N.V./S.A. een intern rapport op over alle dienstverleningscontracten die afgesloten werden met de ondernemingen die betaalkaarten uitgeven in België.
7. Naar aanleiding van dit rapport stuurde Worldline Belgium⁷ tussen de maanden oktober 2015 en april 2016 een schrijven aan de Belgische uitgevers van betaalkaarten om hen te informeren over de latere verwerkingen, onder meer in India en Marokko, en om hun machtiging te vragen.
8. Als antwoord op dit schrijven hebben verschillende in België gevestigde uitgevers van betaalkaarten hun machtiging verleend. De eerste machtigingen dateerden van de maand oktober 2015, de laatste van oktober 2016. Meerdere ondernemingen (6 bij weten van de Commissie) hebben hun machtiging nog niet verleend hoewel in India en Marokko diensten worden verleend voor hun rekening.
9. De Commissie ondervroeg Atos Worldline N.V./S.A. en EquensWorldline over de juridische omkadering van de internationale gegevensdoorgiften.
10. Atos Worldline/EquensWorldline verwees naar de bindende bedrijfsvoorschriften van zijn groep (hierna « BCR verwerkers ») waarvan de Europese herziening werd afgerond eind september 2014. De Commissie, als lid van het informele engagement van wederzijdse erkenning onder gegevensbeschermingsautoriteiten, heeft tijdens de procedure van Europese samenwerking de inhoud van de in de BCR aangegane verbintenissen niet opnieuw in vraag gesteld. Deze procedure strekt ertoe de harmonisering te verzekeren van de evaluatie van het beschermingsniveau dat geboden wordt door een intragroep gegevensbeschermingsbeleid (BCR). Conform de nationale

⁶ De Commissie beschikt niet over kopieën van de verstuurde brieven en dus niet over de bestemmingen.

⁷ Die hetzelfde adres heeft als Atos Worldline N.V./S.A.

wetgevingen dienen de BCR waarvoor de Europese procedure werd afgerond het onderwerp te vormen van een nationale machtiging om als doorgifte-instrument te kunnen worden gebruikt. Sommige bijkomende voorwaarden kunnen worden opgelegd door de bevoegde nationale autoriteit, zoals bijvoorbeeld het toepassen van de verplichtingen inzake transparantie en toegankelijkheid van de BCR voor de betrokkenen, of nog het leveren van bewijzen met betrekking tot het juridisch engagement van de betrokken ondernemingen. Voor deze BCR heeft Atos Belgium N.V./S.A. op 7 maart 2016 contact opgenomen met de Commissie om een adviesaanvraag in te dienen bij de Commissie met het oog op het verkrijgen van een machtiging via koninklijk besluit. Het protocolakkoord tussen de FOD Justitie en de Commissie voor het vaststellen van de machtigingsprocedure voor de BCR verwerkers werd pas op 3 oktober 2016 afgesloten en bijgevolg kon geen enkele machtiging via koninklijk besluit voor BCR verwerkers worden verleend voor deze datum. Het secretariaat van de Commissie stelde vragen over deze BCR aan Atos Belgium N.V./S.A. en vroeg hierover documenten op. Sommige inlichtingen ontbreken nog steeds. De BCR verwerkers van Atos hebben bijgevolg nog niet het onderwerp gevormd van een advies van de Commissie, noch van een machtiging via koninklijk besluit.

11. Atos Worldline N.V./S.A./EquensWorldline werd verhoord door het Secretariaat van de Commissie op 13 januari 2017 en, op zijn vraag gehoord op 9 februari 2017. Het secretariaat heeft op 6 februari 2017 eveneens als waarnemer deelgenomen aan een inspectie, uitgevoerd door de CNIL in de zetel van de Atos Groep te Bezons (Atos SE). De Commissie wenst te onderstrepen dat deze ondernemingen zeer bereidwillig meewerkten en probleemloos alle voor het onderzoek nuttige informatie verstrekten.
12. Deze ondernemingen werden eveneens verzocht om tijdens de plenaire zitting van de Commissie van 15 maart 2017 hun standpunt mee te delen.

II. Juridische analyse

A. Aanbeveling ten behoeve van een verwerker

13. Krachtens artikel 30 van de WVP kan de Commissie uit eigen beweging aanbevelingen uitbrengen *"omtrent iedere aangelegenheid die betrekking heeft op de toepassing van de grondbeginselen van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in het kader van deze wet en van de wetten die bepalingen bevatten inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens"*.

14. De Commissie merkt op dat deze eerste paragraaf van artikel 30 haar mogelijkheden om aanbevelingen goed te keuren niet beperkt tot enkel aan de verwerkingsverantwoordelijken. Hoewel het evident is dat de verwerkingsverantwoordelijke de belangrijkste onderworpen is aan de Privacywet, zijn sommige wettelijke bepalingen eveneens van toepassing op de verwerkers (krachtens een rechtstreekse toepassing van de wet, of onrechtstreeks via juridische verbintenissen die hij heeft aangegaan om zich te schikken naar de wet). De Commissie meent dat de WVP haar machtigt om indien nodig een aanbeveling te richten aan een verwerker om deze te verplichten zich te schikken naar de op hem toepasselijke wettelijke verplichtingen.
15. De tweede paragraaf van het artikel voorziet in een juridische verplichting voor de Commissie om aan de verwerkingsverantwoordelijke de mogelijkheid te bieden om zijn standpunt kenbaar te maken alvorens een aanbeveling aan hem wordt gericht. Hoewel deze paragraaf enkel betrekking heeft op de verwerkingsverantwoordelijke is de Commissie van mening dat dit de draagwijdte van de eerste paragraaf niet beperkt. Het gaat hier om een waarborg die wordt geboden voor de eerbiediging van het principe van het recht op tegenspraak. De Commissie acht het noodzakelijk dit recht eveneens te verlenen aan de verwerker indien een aanbeveling aan hem wordt gericht. Dit is de reden waarom de ondernemingen Atos Worldline N.V./S.A., Equens Worldline en Atos SE werden verzocht schriftelijk hun standpunt over deze aanbeveling mee te delen alsook tijdens een hoorzitting van 15 maart 2017.

B. De verplichting om de onderrichtingen van de verwerkingsverantwoordelijke na te leven (Art. 16 §3 WVP)

16. Artikel 16 §3 van de WVP stelt "*Eenieder die handelt onder het gezag van de verantwoordelijke voor de verwerking of van de verwerker alsmede de verwerker zelf, die toegang heeft tot persoonsgegevens, mag deze slechts in opdracht van de verantwoordelijke voor de verwerking verwerken, behoudens op grond van een verplichting door of krachtens een wet, een decreet of een ordonnantie.* »
17. Sinds de overname van Banksys in 2006 door Atos Worldline/EquensWorldline wordt de relatie tussen Atos Worldline/EquensWorldline en de in België gevestigde ondernemingen die klant zijn en betaalkaarten uitgeven omkaderd door onderaannemingscontracten die periodiek worden hernieuwd.
18. De Commissie heeft kennis genomen van de contractuele bepalingen voor de latere verwerking van een dertigtal in België gevestigde financiële instellingen die betaalkaarten uitgeven. Alle contracten die werden onderzocht vergen een specifieke en voorafgaande machtiging wanneer Atos Worldline/EquensWorldline van plan is om intragroep en buiten de Europese Unie over te

gaan tot latere verwerkingen. Deze vereiste impliceert noodzakelijkerwijs voorafgaande transparantiemaatregelen. Sommige onderzochte contracten specificeren dat de informatieverstrekking ten minste drie maanden vooraf moet plaats vinden.

19. Zoals vermeld in punt 5 van deze aanbeveling werden de maatregelen voor voorafgaande informatieverstrekking slechts gedeeltelijk uitgevoerd.
20. De Commissie onderstreept dat het intern rapport van juli/augustus 2015, waarvan sprake in punt 6, verduidelijkt dat op het moment van het opmaken ervan, het voor Atos Worldline/EquensWorldline niet altijd mogelijk was uit te maken welke latere verwerker optreedt voor rekening van welke klant.⁸ De Commissie is van mening dat een gebrek aan interne informatie een adequate externe informatieverstrekking aan de klanten in de weg staat.
21. Zoals beschreven in de punten 7 en 8 van deze aanbeveling werden bijkomende transparantiemaatregelen alsook stappen voor het verkrijgen van de machtiging vanwege verwerkingsverantwoordelijken uitgevoerd op het einde van 2015. Meerdere machtigingen werden afgeleverd tussen einde 2015 en de maand september 2016. Sommige machtigingen werden echter nog niet verleend.
22. Gelet op wat voorafgaat meent de Commissie dat de contractuele verplichting die rust op Atos Worldline/EquensWorldline met betrekking tot de voorafgaande informatieverstrekking en machtiging van de verwerkingsverantwoordelijken, niet volledig werd nageleefd.
23. Bovendien vereisen sommige contracten eveneens dat ingeval van latere verwerking, de verplichtingen van de initiële verwerker worden overgedragen aan de latere verwerker. Deze vereiste zal overigens de regel worden bij de inwerkingtreding van de Europese Verordening gegevensbescherming 2016/679/EU.⁹ Geen enkel element in het bezit van de Commissie heeft toegelaten vast te stellen dat de Marokkaanse en Indische ondernemingen in dit verband een contractuele verbintenis hebben aangegaan. Deze contractuele verplichting werd dus a priori nog *steeds* niet vervuld.
24. Wat een bepaalde uitgever van betaalkaarten en klant van Atos Worldline/EquensWorldline betreft, heeft de Commissie het volledige onderaannemingscontract kunnen inkijken, met inbegrip van de contractuele bepalingen met betrekking tot het veiligheidsbeheer. In dit contract is bepaald dat Atos Worldline de verwerkingsverantwoordelijke informeert over elke anomalie of incident die zich voordoen in verband met de gegevensverwerking of de toegangscontroles. Aangezien niet-

⁸ "It was not always possible to find out which subcontractors were working for which client.", p. 18.

⁹ Artikel 28.4

gemachtigde ondernemingen toegang kregen tot persoonsgegevens, had dit beschouwd moeten worden als een incident dat gerapporteerd diende te worden aan de klant, wat niet is gebeurd.

25. De Commissie stelt vast dat door het schenden van de bepalingen van de onderaannemingscontracten en de daarin voorziene onderrichtingen, Atos Worldline/EquensWorldline eveneens artikel 16§3 van de WVP heeft geschonden (verplichting voor de onderaannemer om de gegevens slechts te verwerken in opdracht van de verwerkingsverantwoordelijke). De acties die door Atos Worldline/EquensWorldline werden ondernomen in 2015 en 2016 kunnen de vroegere schendingen van de onderaannemingscontracten en van de WVP niet teniet doen.
26. Bovendien stelt de Commissie vast dat de handelwijze van Atos Worldline/EquensWorldline tevens strijdig is met zijn eigen groepsbeleid. Inderdaad, zoals vermeld in punt 10 van deze beraadslaging, heeft de Atos Groep (de activiteitenbranche Worldline inbegrepen) BCR verwerkers ingevoerd met betrekking tot de bescherming van persoonsgegevens. Artikel 3.5 van de BCR verwerkers verplicht voor elke internationale gegevensdoorgifte aan een filiaal van de Atos Groep een volledig transparante werkwijze ten opzichte van de verwerkingsverantwoordelijken en de verplichting om voorafgaand aan de doorgifte hun akkoord te verkrijgen¹⁰. Artikel 2 van de BCR verwerkers verplicht de Atos Groep¹¹ om de onderrichtingen van de verwerkingsverantwoordelijken te respecteren. Artikel 3.5 en artikel 2 van de BCR verwerkers werden in onderhavig geval dus niet nageleefd.
27. De Commissie merkt op dat de Atos Groep modelcontractbepalingen¹² heeft opgesteld die beschikbaar zijn in de schoot van de groep om zijn medewerkers de richting te wijzen bij de contractonderhandelingen met klanten van de groep. Deze modellen bieden, voor wat de voorwaarden voor latere verwerkingen betreft (transparantie, voorafgaande toestemming en overdracht van verplichtingen), minder juridische waarborgen dan deze die momenteel bestaan in de contracten die meegedeeld werden aan de Commissie, aan de BCR verwerkers van de Atos

¹⁰ *Artikel 3.5 : Personal Data Transfer by an Atos Entity acting as a Data Processor to an Atos Entity located outside the EU : "Where an Atos Entity, acting as a Data Processor, transfers Personal Data on behalf of a Data Controller to another Atos Entity, located outside the EU, the transfer is covered by these BCR. Atos commits to obtain Data Controller's **consent** prior to such transfer. Atos also ensure **full transparency** regarding the use of these BCR for the framing of the above mentioned transfer out of the EU."*

¹¹ Punt 1.5 van de BCR: **Atos**: Atos Headquarters together with their entities owned by Atos Group irrespective of the jurisdiction.

¹² Standard data protection clauses to be inserted in sales contracts.

Groep¹³, aan de vereisten van de Groep artikel 29¹⁴ alsook aan de toekomstige vereisten van de Europese Verordening gegevensbescherming 2016/679/EU.

C. Verplichting tot naleving van de regels inzake internationale doorgiften van persoonsgegevens (Art. 21 en 22 WVP)

28. Krachtens artikel 21 van de WVP zijn doorgiften van persoonsgegevens naar landen buiten de EU slechts toegelaten naar landen die een adequaat beschermingsniveau verzekeren. India en Marokko vormen niet het onderwerp van een adequaatheidsbesluit vanwege de Europese Commissie.
29. Er dient te worden opgemerkt dat het artikel van toepassing is op elke internationale doorgifte van persoonsgegevens ongeacht de juridische hoedanigheid van de exporteur. De verplichting geldt dus op dezelfde wijze voor de verwerkingsverantwoordelijken en de verwerkers.
30. Artikel 22 van de WVP laat internationale doorgiften toe naar een land van bestemming dat geen waarborgen voor een passend beschermingsniveau biedt indien de verantwoordelijke voor de verwerking voldoende waarborgen biedt; deze waarborgen kunnen met name voortvloeien uit passende contractuele bepalingen.
31. Atos Worldline/EquensWorldline deelde aan de Commissie mee dat de doorgiften aan filialen in India en Marokko juridisch omkaderd waren door de « BCR verwerkers » van de groep (zie punt 10 van deze aanbeveling). De Groep Artikel 29 erkent de mogelijkheid voor de verwerkingsverantwoordelijken om voldoende waarborgen te bieden door het afsluiten van een dienstencontract waarmee de BCR verwerkers worden opgelegd¹⁵.
32. De Commissie meent echter dat wat de internationale doorgiften betreft die vertrekken vanop Belgisch grondgebied, de BCR verwerkers van de Atos groep momenteel niet kunnen aanzien worden als een voldoende juridische omkadering die overeenstemt met artikel 22 §1, laatste lid. De Commissie oordeelt immers dat in onderhavig geval aan verschillende voorwaarden niet is voldaan.

¹³ Sommige bepalingen van de « Standard data protection clauses to be inserted in sales contracts » schrappen de voorafgaande transparantie voor de klanten en andere conditioneren de machtiging van de klanten voor de latere verwerking dusdanig dat zij het vrije karakter ervan beperken.

¹⁴ Working document 02/2012 setting up a table with the elements and principles to be found in Processor Binding Corporate Rules, 6 Juin 2012 (WP195), point 6.1.vi.

¹⁵ Working document 02/2012 setting up a table with the elements and principles to be found in Processor Binding Corporate Rules, 6 Juin 2012 (WP195).

33. Opdat de BCR verwerkers van de Atos Groep zouden voldoen aan de vereisten van artikel 22 §1, laatste lid, :

- dient de Europese herzieningsprocedure te zijn afgerond, wat in onderhavig geval is gebeurd (zie punt 10 van de aanbeveling);
- dienen de Belgische filialen van de groep die BCR verwerkers hebben ingevoerd, gemachtigd te worden bij koninklijk besluit, wat hier niet het geval is (zie punt 10 van deze aanbeveling);
- dient het dienstencontract tussen Atos en zijn klanten (de in België gevestigde uitgevers van betaalkaarten) de toepassing van BCR verwerkers verplicht te stellen voor hun contractueel kader, wat na onderzoek van de door de Commissie ontvangen contracten (zie punt 18 van deze aanbeveling) niet het geval is en dus ipso facto de niet-toepassing van de BCR verwerkers in hun hoofde impliceert.

Sinds 2016 bevatten de modelcontractbepalingen van de Atos Groep ¹⁶ een verwijzing naar de BCR verwerkers, echter zonder een expliciet engagement deze na te leven en ze toe te passen voor een bepaald dienstencontract. Krachtens de BCR verwerkers van Atos¹⁷ en de vereisten van de Groep artikel 29¹⁸ is dit engagement echter noodzakelijk voor een toepassing van de BCR verwerkers ten opzichte van hun klanten. De interne modelcontractbepalingen van de Atos Groep zijn dus niet conform aan hun eigen BCR.

- dienen de exporterende ondernemingen (de Belgische ondernemingen van Atos Worldline/EquensWorldline) aan te tonen dat zij zich, door het ondertekenen van het intragroep akkoord, formeel geëngageerd hebben om de BCR verwerkers te respecteren, wat hier niet het geval is;

De groep Atos meent dat de goedkeuring van de BCR verwerkers door de directieraad van de Atos Groep, die zou plaatsgehad hebben in de loop van het eerste semester 2015, volstaat om deze verplicht te stellen. De Commissie meent evenwel dat de goedkeuring van de BCR verwerkers door de directieraad van een groep niet automatisch een juridisch tegenover derden afdwingbare verplichting impliceert in hoofde van zijn Belgische filialen. Ten slotte dient te worden opgemerkt dat de analyse van de Atos Groep tegenstrijdig is met de vereisten van zijn eigen BCR verwerkers aangezien deze laatsten vereisen dat de filialen het intragroep akkoord ondertekenen opdat de

¹⁶ Standard data protection clauses to be inserted in sales contracts.

¹⁷ Art. 1.2.5 Where Atos acts as a Data Processor, Atos commits in the Service Level Agreement that binds Atos and its Customer, to respect these BCR.

¹⁸ Working document 02/2012 setting up a table with the elements and principles to be found in Processor Binding Corporate Rules, 6 Juin 2012 (WP195), Point II (Commitments to be taken in the Service Level Agreement).

BCR verwerkers verplicht zouden worden gesteld¹⁹. De Commissie besluit bijgevolg dat het formeel engagement van al de exporterende ondernemingen niet is aangetoond.

- dat de importerende ondernemingen via de ondertekening van het intragroep akkoord aantonen dat zij zich formeel hebben geëngageerd om de BCR verwerkers te respecteren, wat hier niet het geval is;

Atos India pvt Ltd heeft dit akkoord ondertekend op 29 februari 2016 en ITS Nearshore Center Maroc SARL zou dit zeer recent ook hebben gedaan²⁰. Op vandaag heeft Worldline India private Ltd dit akkoord nog steeds niet ondertekend. Bijgevolg werd slechts gedeeltelijk aan deze voorwaarde voldaan (een van de ondernemingen maakt nog geen deel uit van het contract) en het is niet toepasselijk voor de data van ondertekening.

34. Gelet op wat voorafgaat oordeelt de Commissie dat de artikelen 21 en 22 van de WVP die de internationale gegevensdoorgiften regelen werden overtreden. De Commissie onderstreept dat de verwerkingsverantwoordelijken eveneens juridisch verantwoordelijk zijn voor de naleving van deze artikelen.
35. Bovendien stelt de Commissie vast dat meerdere onderaannemingscontracten (zie punt 18 van deze aanbeveling) Atos Worldline/EquensWorldline verplichten te voorzien in een juridische omkadering van de internationale gegevensdoorgiften via de ondertekening van door de Europese Commissie goedgekeurde standaardcontractbepalingen. Volgens de vertegenwoordigers van Atos Worldline N.V/S.A/EquensWorldline werd deze omkadering niet ingevoerd, uitgenomen voor een enkele klant in oktober 2016. De Commissie oordeelt dat de onderaannemingscontracten op dit punt niet werden nageleefd, wat eveneens de schending impliceert van artikel 16 §3 van de WVP.

III. Aanbevelingen

36. De aanbevelingen hebben zowel betrekking op de verwerkingen die het onderwerp vormden van het onderzoek door de Commissie als op de andere door Atos worldline/EquensWorldline uitgevoerde gegevensverwerkingen. Er zijn maatregelen op korte termijn die ertoe strekken zo vlug mogelijk te verhelpen aan de juridische inbreuken en bijkomende structurele maatregelen bovenop de bestaande die ertoe strekken gelijkaardige problemen als deze die werden vastgesteld

¹⁹ Artikel 1.2.3. van versie 1.4 van de BCR verwerkers van de Atos Groep: "These BCR are part of the Intra Group Agreement which make all Group policies legally binding amongst all Atos entities which enter into the Intra Group Agreement and which are listed in Appendix 2", <https://atos.net/content/dam/global/documents/atos-binding-corporate-rules.pdf>.

²⁰ Volgens verklaringen afgelegd tijdens een inspectie van Atos SE op 6 februari 2017, aangezien de Commissie slechts beschikt over een ondertekend maar niet gedateerd contract.

te voorkomen. De Commissie is immers van mening dat de reactie van een onderneming in drie fasen dient plaats te vinden: Preventieve maatregelen die toelaten de inbreuken aan het licht te brengen; onmiddellijke reactie om de inbreuk zo vlug mogelijk stop te zetten en structurele maatregelen om in de toekomst elk gelijkaardig probleem te vermijden.

37. De Commissie neemt akte van de intentie van de Atos Groep om technische en organisatorische maatregelen te nemen om te verzekeren dat de conformiteit wordt bereikt. De Commissie acht het belangrijk haar standpunt te verduidelijken aan de hand van aanbevelingen.

1. De Commissie beveelt de Belgische ondernemingen van de Atos Groep aan om organisatorische en contractuele maatregelen in te voeren om ervoor te zorgen dat persoonsgegevens pas aan latere verwerkers worden meegedeeld nadat de verwerkingsverantwoordelijken hierover voorafgaandelijk werden geïnformeerd en hiertoe voorafgaandelijk toestemming hebben verleend.

38. De latere verwerking wordt momenteel niet omkaderd door de WVP. Bijgevolg impliceert de strikte toepassing van de wet normaliter de verplichting voor de verwerkingsverantwoordelijken om een onderaannemingscontract te ondertekenen met alle organismen die optreden als verwerker (in dat geval zijn er dus enkel eerste verwerkers en geen latere verwerkers). Ingeval van internationale gegevensdoorgiften hebben de modelcontractbepalingen type 2010/87/EU en de regels met betrekking tot de BCR "verwerkers" die door de Groep artikel 29 werden ontwikkeld een grotere speelruimte mogelijk gemaakt voor de verwerkers. Krachtens deze regels kunnen verwerkers een beroep doen op latere verwerkers maar op voorwaarde dat de opgelegde garanties worden gerespecteerd.²¹ Een van deze garanties bestaat erin een latere verwerking slechts mogelijk te maken indien de verwerkingsverantwoordelijke hierover voorafgaandelijk werd geïnformeerd en hiertoe voorafgaandelijk toestemming heeft verleend.

39. Zoals vermeld in punt 18 van de aanbeveling heeft Atos worldline/Equens Worldline zich in de contracten met zijn klanten en in zijn BCR geëngageerd om voorafgaand het akkoord te verkrijgen van zijn klanten alvorens een latere verwerking wordt uitgevoerd.

40. Opdat de Belgische ondernemingen van de Atos Groep zich zouden kunnen schikken naar dit engagement acht de Commissie het noodzakelijk, indien de Belgische entiteiten van de Atos Groep gebruik wensen te maken van deze mogelijkheid om een beroep te doen op latere verwerkers, dat zij weten welke latere verwerkers zullen optreden voor de in België gevestigde

²¹ Voorafgaande mededeling en machtiging door de verwerkingsverantwoordelijke, juridische verantwoordelijkheid van de eerste verwerker voor de fouten van de latere verwerkers en overdracht van contractuele verplichtingen (zie artikel 11 van de bepalingen 2010/87/EU en punt 6.1 van working paper 195 over de BCR verwerkers).

verwerkingsverantwoordelijken. De Commissie oordeelt dat een in dit verband nuttige maatregel erin zou bestaan een intern register in te voeren van de internationale doorgiften van persoonsgegevens. Deze maatregel zal verplicht worden bij de inwerkingtreding van de Europese verordening inzage gegevensbescherming op 25 mei 2018.

41. De informatie met betrekking tot elke latere verwerking moet vooraf verstrekt worden aan de verwerkingsverantwoordelijken teneinde hen in staat te stellen de controle over hun gegevens te bewaren.
42. De latere verwerking moet eveneens het onderwerp vormen van een voorafgaande machtiging vanwege de verwerkingsverantwoordelijken. De voorafgaande machtiging kan specifiek zijn (voor elke nieuwe verwerking) of algemeen (voor een geheel van latere verwerkingen). Ingeval van een algemene machtiging dient de Atos Groep vooraf de verwerkingsverantwoordelijke in te lichten over iedere geplande verandering die betrekking heeft op de toevoeging of vervanging van andere verwerkers, zodat de verwerkingsverantwoordelijke de mogelijkheid krijgt om tegen deze veranderingen bezwaar te maken alvorens zij zich voordoen. Deze keuze voor specifieke of algemene machtigingen hangt af van de contractuele onderhandelingen. De Commissie merkt op dat voor de sectoren die vertrouwelijke of gevoelige gegevens verwerken (farmaceutische ondernemingen of financiële instellingen) partijen in het algemeen opteren voor een specifieke machtiging.
43. Zoals vermeld in de punten 5 tot 8 van deze aanbeveling werden, voor wat de onderaanneming in India en Marokko betreft, de vereisten inzake voorafgaande mededeling en toestemming door de klanten van de Atos ondernemingen niet ten volle nageleefd. De Commissie beveelt de Belgische ondernemingen van de Atos Groep aan om organisatorische en contractuele maatregelen in te voeren om ervoor te zorgen dat in de toekomst geen enkele mededeling van gegevens aan latere verwerkers meer zal plaatsvinden zonder dat de verwerkingsverantwoordelijken hierover voorafgaandelijk werden geïnformeerd en hiertoe voorafgaandelijk toestemming hebben verleend. De Commissie beveelt de Belgische ondernemingen van de Atos Groep eveneens aan om de bewijzen te bewaren van deze voorafgaande informatieverstrekkingen en machtigingen.
44. Wanneer de persoonsgegevens toegankelijk gesteld worden voor niet-gemachtigde entiteiten, beveelt de Commissie aan dat de verwerkingsverantwoordelijken onverwijld in kennis te stellen.

2. De Commissie beveelt de Belgische ondernemingen van de Atos Groep aan om organisatorische en contractuele maatregelen in te voeren teneinde in geval van een latere verwerking de overdracht te verzekeren van de contractuele verplichtingen die afgesloten werden met de verwerkingsverantwoordelijken.
45. De latere verwerking wordt momenteel niet omkaderd door de WVP. Bijgevolg impliceert de strikte toepassing van de wet normaliter de verplichting voor de verwerkingsverantwoordelijken om een onderaannemingscontract te ondertekenen met alle organismen die optreden als verwerker (in dat geval zijn er dus enkel eerste verwerkers en geen latere verwerkers). Ingeval van internationale gegevensdoorgiften hebben de modelcontractbepalingen type 2010/87/EU en de regels met betrekking tot de BCR "verwerkers" die door de Groep artikel 29 werden ontwikkeld een grotere speelruimte mogelijk gemaakt voor de verwerkers. Krachtens deze regels kunnen verwerkers een beroep doen op latere verwerkers maar op voorwaarde dat de opgelegde garanties worden gerespecteerd²². Een van de garanties bestaat erin te voorzien dat de contractuele verplichtingen van de eerste verwerker worden overgedragen aan de latere verwerker. Atos heeft er zich in zijn BCR toe verbonden te voorzien dat in geval van latere verwerking de verplichtingen worden overgedragen en deze verplichting werd eveneens opgenomen in meerdere contracten die werden afgesloten met klanten.
46. In de mate dat de Belgische entiteiten van de Atos Groep gebruik wensen te maken van deze mogelijkheid om beroep te doen op latere verwerkers, beveelt de Commissie aan te verzekeren dat de latere verwerkers gehouden zijn aan dezelfde contractuele verplichtingen inzake gegevensbescherming dan deze die vastgelegd werden met de verwerkingsverantwoordelijke. Dit is noodzakelijk om het beschermingsniveau voor de persoonsgegevens op peil te houden in geval van latere verwerking.
47. De verwerkingsverantwoordelijken kunnen eveneens beslissen om rechtstreeks onderaannemingscontracten af te sluiten met buiten de EU gevestigde ondernemingen die in dat geval hun rechtstreekse verwerkers worden.
48. Deze aanbeveling is zowel van toepassing voor latere verwerkingen in de schoot van de EU als daarbuiten.

²² Voorafgaande mededeling en machtiging door de verwerkingsverantwoordelijke, juridische verantwoordelijkheid van de eerste verwerker voor de fouten van de latere verwerkers en overdracht van contractuele verplichtingen (zie artikel 11 van de bepalingen 2010/87/EU en punt 6.1 van working paper 195 over de BCR verwerkers).

3. De Commissie beveelt de Belgische ondernemingen van de Atos Groep aan om elke latere verwerking van persoonsgegevens te schorsen indien die niet vooraf door de verwerkingsverantwoordelijke werd gemachtigd en de overdracht van de contractuele verplichtingen die werden vastgelegd met de verwerkingsverantwoordelijke niet is gewaarborgd.

49. De Commissie acht het onaanvaardbaar dat latere verwerkingsactiviteiten zouden blijven doorgaan zonder dat de verwerkingsverantwoordelijken deze hebben aanvaard en zonder dat er een contractuele verbintenis bestaat vanwege de latere verwerkers dat zij dezelfde verplichtingen zullen nakomen als de oorspronkelijke verwerker.

50. Indien de verwerkingsverantwoordelijken de gegevensdoorgiften naar verwerkers buiten de EU niet wensen te machtigen, dienen maatregelen genomen te worden opdat deze diensten zo spoedig mogelijk zouden verricht worden in de schoot van de EU door gemachtigde verwerkers.

4. De Commissie beveelt de Belgische ondernemingen van de Atos Groep aan om de contractuele onderrichtingen van de verwerkingsverantwoordelijken na te leven.

51. De Commissie heeft in haar juridische analyse de niet-naleving in de praktijk vastgesteld van contractuele onderrichtingen en beveelt bijgevolg de Belgische ondernemingen van de Atos Groep aan om organisatorische en contractuele maatregelen in te voeren teneinde de naleving van de onderrichtingen van de verwerkingsverantwoordelijken te verzekeren, onder meer via een regelmatige monitoring van de contracten en specifieke audits.

5. De Commissie beveelt de Belgische ondernemingen van de Atos Groep aan om de bindende bedrijfsvoorschriften te eerbiedigen.

52. De Commissie heeft in haar juridische analyse de niet-naleving in de praktijk vastgesteld van BCR verwerkers van de Atos Groep, meer in het bijzonder van artikel 1.2.3 (verplichting voor de entiteiten van de groep om een intragroep contract te ondertekenen); van artikel 1.2.5 (verplichting om zich te engageren tot het naleven van de BCR verwerkers in de onderaannemingscontracten; van artikel 2 (naleving van de onderrichtingen; van de artikelen 3.4 en 3.5 (transparantie en voorafgaande machtiging alsook overdracht van de verplichtingen ingeval van latere verwerking).

53. De Commissie beveelt de Belgische ondernemingen van de Atos Groep aan om de BCR verwerkers na te leven en meer in het bijzonder de voormelde artikelen.

6. De Commissie beveelt aan de modelcontractbepalingen van de Atos Groep²³ in overeenstemming te brengen met de vereisten van hun BCR verwerkers en de voormelde aanbevelingen

54. De Commissie beveelt een wijziging aan van de modelcontractbepalingen van de Atos Groep²⁴ en meer in het bijzonder wat de voorwaarden voor latere verwerking betreft (transparantie, voorafgaande toestemming en overdracht van verplichtingen), zodat zij conform zijn aan het beschermingsniveau dat geboden wordt door hun BCR verwerkers²⁵ alsook aan de vereisten van de Groep artikel 29.

55. De Commissie beveelt eveneens de wijziging aan van de modelcontractbepalingen van de Atos Groep en er een expliciete verbintenis aan toe te voegen tot het naleven en toepassen van de BCR verwerkers voor ieder onderaannemingscontract (conform artikel 1.2.5 van de BCR verwerkers).

7. De Commissie beveelt de Belgische ondernemingen van de Atos Groep aan om elke internationale doorgifte te schorsen die niet conform de artikelen 21 en 22 van de WVP is.

56. Iedere gestructureerde internationale doorgifte van persoonsgegevens vanwege in België gevestigde verwerkingsverantwoordelijken naar een land dat niet formeel werd erkend als voldoende waarborgen biedend en die niet omkaderd wordt door standaardcontractbepalingen of niet via koninklijk besluit werd gemachtigd, dient te worden geschorst. Onder gestructureerd verstaat de Commissie structurele doorgiften met repetitief karakter of die betrekking hebben op een groot aantal betrokkenen. Zodra deze internationale doorgiften omkaderd zullen zijn door standaardcontractbepalingen of gemachtigd zullen zijn bij koninklijk besluit, kunnen zij worden hernomen.

²³ Standard data protection clauses to be inserted in sales contracts

²⁴ Standard data protection clauses to be inserted in sales contracts.

²⁵ Sommige bepalingen van de « Standard data protection clauses to be inserted in sales contracts » schrappen de voorafgaande transparantie voor de klanten en andere conditioneren de machtiging van de klanten voor de latere verwerking dusdanig dat zij het vrije karakter ervan beperken (zie de bepalingen betreffende gegevensdoorgiften aan derden buiten de Groep - niet voorzien in artikel 3.6 van de BCR).

57. De Commissie heeft kennis genomen van het recent initiatief van EquensWorldline om aan zijn Belgische klanten voor te stellen om, via mandaat, standaardcontractbepalingen type 2010/87/EU te ondertekenen voor het juridisch omkaderen van de door EquensWorldline uitgevoerde internationale doorgiften. Deze oplossing zal slechts uitwerking kunnen hebben wanneer alle klanten die genieten van deze dienstverlening in het buitenland aanvaard zullen hebben om deze contracten te ondertekenen (en dus de tussenkomst van deze ondernemingen aanvaard hebben voor de levering van hun diensten) en zal dan ook slechts uitwerking hebben vanaf de datum van hun ondertekening.

De Wnd. Administrateur,,

De Voorzitter,,

(get.) An Machtens

(get.) Willem Debeuckelaere